

Zadeva C-819/19

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

6. november 2019

Predložitveno sodišče:

Rechtbank Amsterdam (Nizozemska)

Datum predložitvene odločbe:

18. september 2019

Tožeci stranki:

Stichting Cartel Compensation

Equilib Netherlands B.V.

Tožene stranke:

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.

Martinair Holland N.V.

Deutsche Lufthansa AG

Lufthansa Cargo AG

British Airways plc

Société Air France SA

Singapore Airlines Ltd

Singapore Airlines Cargo Pte Ltd

Swiss International Air Lines AG

Air Canada

Cathay Pacific Airways Ltd

SAS AB

Scandinavian Airlines System Denmark-Norway-Sweden

SAS Cargo Group A/S

Predmet postopkov v glavni stvari

Postopki v glavni stvari se nanašajo na zahtevke, o katerih odloča civilno sodišče, zoper večje število letalskih prevoznikov (v nadaljevanju: tožene stranke) zaradi kršitev prepovedi omejevalnih sporazumov. Zahteva se, prvič, ugotovitev, da so tožene stranke ravnale protizakonito, in, drugič, povračilo škode.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Predlog na podlagi člena 267 PDEU se nanaša na pristojnost nacionalnega civilnega sodišča, da neposredno uporabi člen 101 PDEU in tako ugotovi kršitve evropskih pravil o konkurenci, čeprav je do njih prišlo v sektorju zračnega prevoza pri letih iz držav in v države zunaj EU/EGP že pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003. Te kršitve je bilo mogoče v tistem obdobju preiskovati zgolj na podlagi prehodne ureditve iz členov 104 in 105 PDEU.

Vprašanje za predhodno odločanje

Ali je nacionalno sodišče v sporu med oškodovanci (v tem primeru špediterji, odjemalci storitev zračnega tovornega prevoza) in letalskimi prevozniki pristojno – bodisi zaradi neposrednega učinka člena 101 PDEU ali vsaj člena 53 Sporazuma EGP bodisi na podlagi (takojšnjega učinka) člena 6 Uredbe št. 1/2003 – za uporabo člena 101 PDEU ali vsaj člena 53 Sporazuma EGP v celotnem obsegu za sporazume/medsebojno dejansko usklajena ravnanja letalskih prevoznikov glede storitev prevoza tovora na letih, ki so bili opravljeni pred 1. majem 2004 na zračnih poteh med letališči znotraj Unije in letališči zunaj EGP oziroma pred 19. majem 2005 na zračnih poteh med Islandijo, Lihtenštajnom in Norveško ter letališči zunaj EGP, oziroma na letih, ki so bili opravljeni pred 1. junijem 2002 med letališči znotraj Unije in Švico, tudi za obdobje, ko je veljala prehodna ureditev iz členov 104 in 105 PDEU, ali pa prehodna ureditev temu nasprotuje?

Navedene določbe prava Unije

Členi od 85 do 89 Pogodbe EGS, zdaj členi od 101 do 105 PDEU

Uredba Sveta (EGS) št. 3975/87 z dne 14. decembra 1987 o postopku za uporabo pravil o konkurenci za podjetja v sektorju zračnega prevoza (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 1, str. 262), zlasti uvodne izjave ter člena 1 in 7.

Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205), zlasti uvodne izjave ter člena 6 in 16.

Sporazum med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o zračnem prometu (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 41, str. 94), zlasti členi 1, 8 in 9.

Navedene določbe nacionalnega prava

Niso navedene

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Ustanova Stichting Cartel Compensation (v nadaljevanju: SCC) in družba Equilib Netherlands B.V. (v nadaljevanju: tožeči stranki) opravljata dejavnost izterjave odškodninskih zahtevkov, ki izhajajo iz kršitev konkurenčnega prava. Tožečima strankama njihove „stranke“ odstopijo zahtevke, nato pa tožeči stranki poskušata te zahtevke uveljaviti v sodnem postopku.
- 2 Obravnavane zadeve se nanašajo na kartel na svetovni ravni na področju prevoza tovora v sektorju zračnega prevoza v letih od 2000 do 2006. Komisija je s sklepom z dne 9. novembra 2010 številnim letalskim prevoznikom naložila globo zaradi sporazumov, namenjenih omejevanju konkurence, o dodatnih taksah za gorivo in varnost na zračnih poteh iz držav Unije/EGP in Švice, v te države in znotraj njih. Splošno sodišče Evropske unije (v nadaljevanju: Splošno sodišče) je s sodbami z dne 16. decembra 2015¹ ta sklep razglasilo za ničen.
- 3 Komisija je 17. marca 2017 izdala nov sklep in temu kartelu na področju zračnega prevoza ponovno naložila globe. Zoper ta sklep so bile ponovno vložene tožbe pri Splošnem sodišču.² Ti postopki še potekajo. Vendar se je Komisija pri letih med državami Unije/državami EGP ter državami zunaj Unije/EGP (v nadaljevanju:

¹ Sodbe Air Canada/Komisija (T-9/11), Koninklijke Luchtvaart Maatschappij/Komisija (T-28/11), Japan Airlines/Komisija (T-36/11), Cathay Pacific Airways/Komisija (T-38/11), Cargolux Airlines/Komisija (T-39/11), Lan Airlines in Lan Cargo/Komisija (T-40/11), Singapore Airlines in Singapore Airlines Cargo PTE/Komisija (T-43/11), Deutsche Lufthansa in drugi/Komisija (T-46/11), British Airways/Komisija (T-48/11), SAS Cargo Group in drugi/Komisija (T-56/11), Air France - KLM/Komisija (T-62/11), Air France/Komisija (T-63/11) in Martinair Holland/Komisija (T-67/11).

² Zadeve Air Canada/Komisija (T-326/17), Koninklijke Luchtvaart Maatschappij/Komisija (T-325/17), Japan Airlines/Komisija (T-340/17), Cathay Pacific Airways/Komisija (T-343/17), Cargolux Airlines/Komisija (T-334/17), Latam Airlines Group in Lan Cargo/Komisija (T-344/17), Singapore Airlines in Singapore Airlines Cargo PTE/Komisija (T-350/17), Deutsche Lufthansa in drugi /Komisija (T-342/17), British Airways/Komisija (T-341/17), SAS Cargo Group in drugi/Komisija (T-324/17), Air France - KLM/Komisija (T-337/17), Air France/Komisija (T-338/17) in Martinair Holland/Komisija (T-323/17).

tretje države) omejila na obdobje kartela, ki ga je lahko preiskovala na podlagi postopka, uvedenega z Uredbo št. 1/2003. Pred začetkom veljavnosti te uredbe je Komisija kršitve konkurenčnega prava preiskovala na podlagi Uredbe št. 3975/87, ki pa se je nanašala izključno na mednarodni zračni prevoz med letališči v Skupnosti. Preiskava na področju konkurenčnega prava glede letov iz tretjih držav in vanje je bila tedaj torej mogoča zgolj na podlagi prehodne ureditve iz členov 104 in 105 PDEU.

- 4 Uredba št. 1/2003 je veljala za lete med Unijo in tretjimi državami od začetka veljavnosti 1. maja 2004, za lete med državami EGP in tretjimi državami pa šele od 19. maja 2005. Za lete med Unijo in Švico so od 1. junija 2002 veljala pravila o omejevalnih sporazumih iz členov 8 in 9 Sporazuma med Evropsko skupnostjo in Švicarsko konfederacijo o zračnem prometu, vključno z izvedbenimi predpisi, ki so se uporabljali v tistem obdobju. Za leta pred tem je Švica tretja država, ki torej ni zajeta s sklepom Komisije.
- 5 Tožeči stranki v bistvu, prvič, predlagata ugotovitev, da so tožene stranke tudi pred navedenimi tremi datumi zaradi omejevalnih sporazumov ravnale protipravno, in, drugič, zahtevata odškodnino (namreč za škodo špediterjev, ki so prodali svoje terjatve tožečima strankama). Zahtevki tožečih strank se torej nanašajo na celotno obdobje od leta 2000 do leta 2006. V praksi gre za tri zadeve – eno, ki jo je sprožila ustanova SCC, in dve, ki ju je sprožila družba Equilib – proti različnim letalskim prevoznikom.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 6 Tožeči stranki primarno navajata, da ima prepoved omejevalnih sporazumov iz člena 101 PDEU med celotnim obdobjem omejevalnega sporazuma horizontalni neposredni učinek, tako da lahko predložitveno sodišče to prepoved uporabi tudi za lete iz tretjih držav in vanje, ki so bili opravljeni pred datumi iz točke 4. To, da bi nacionalni organi, pristojni za konkurenco, oziroma Komisija predhodno sprejeli sklepe na podlagi člena 104 PDEU ali 105 PDEU, naj ne bi bilo potrebno. Tožeči stranki podredno navajata, da je predložitveno sodišče na podlagi člena 6 Uredbe št. 1/2003 vsekakor od 1. maja 2004 postalo pristojno za uporabo člena 101 PDEU, če ta pristojnost ni obstajala že pred tem, in to retroaktivno.
- 7 Tožene stranke oporekajo temu, da ima člen 101(1) PDEU horizontalni neposredni učinek. Predložitveno sodišče naj bi bilo pristojno za uporabo te določbe zgolj tedaj, če je izdan predhodni sklep nacionalnih organov ali Komisije v smislu členov 104 in 105 PDEU. Tožene stranke v zvezi s podrednim stališčem tožečih strank prerekajo to, da naj bi bilo predložitveno sodišče na podlagi člena 6 Uredbe št. 1/2003 pristojno, da ravnanja, ki takrat, ko je do njih prišlo, niso bila prepovedana, retroaktivno razglasi za prepovedana. Priznanje retroaktivnosti naj ne bi izhajalo iz besedila, cilja ali namena Uredbe št. 1/2003 in je zato po mnenju toženih strank v nasprotju z načelom pravne varnosti.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga

- 8 Predložitveno sodišče opozarja, da se pravila o konkurenci pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003 v sektorju zračnega prevoza uveljavljala na podlagi Uredbe št. 3975/87, ki pa se prav tako ni uporabljala za zračni prevoz iz tretjih držav in vanje. Za te lete so se lahko torej nacionalni organi in Komisija oprli zgolj na člena 104 oziroma 105 PDEU, ki vsebujeta prehodno ureditev za uporabo konkurenčnega prava. Na podlagi člena 104 PDEU se organi držav članic odločajo glede dopustnosti omejevalnih sporazumov v skladu z lastno zakonodajo in določbami člena 101, zlasti odstavek 3. Ta prehodna ureditev velja do sprejetja predpisov na podlagi člena 103 PDEU.
- 9 V obravnavani zadevi gre torej za vprašanje, ali je nacionalno sodišče za obdobje, v katerem je veljala prehodna ureditev iz členov 104 in 105 PDEU, pristojno, da v civilnem postopku med zasebnimi strankami odloči, da gre za kršitev evropskih pravil o konkurenci.
- 10 Iz starejše sodne prakse Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju: Sodišče) glede tega izhajajo različna stališča. High Court of Justice of England and Wales (višje sodišče (Anglija in Wales), Združeno kraljestvo) se je 4. oktobra 2017 v sporu, v katerem je šlo za enako vprašanje, izreklo za nepristojno. Court of Appeal (pritožbeno sodišče, Združeno kraljestvo) je to sodbo potrdilo. Predložitveno sodišče pa se glede na isto sodno prakso sprašuje, ali mu ni treba priti do nasprotnega odgovora.
- 11 Predložitveno sodišče opisuje to predhodno sodno prakso tako. Na začetku poudarja, da lahko na podlagi sodbe Sodišča z dne 30. januarja 1974, BRT/SABAM (zadeva 127/73, EU:C:1974:6), prepoved iz členov 85(1) in 86 Pogodbe EGS [člena 101(1) in 102 PDEU] po svoji naravi ustvari neposredni učinek v pravnih razmerjih med posamezniki in da zato ta člena ustvarjata neposredne pravice za zadevne posameznike, ki jih morajo zavarovati nacionalna sodišča (točka 16). Če bi bilo uveljavljanje teh pravic s strani posameznikov odvisno od upravnopravnega delovanja organov držav članic ali Komisije, bi bile te pravice posameznikom odvzete. Nacionalno sodišče je zato pristojno, da v sporu med posamezniki uporabi člen 85 Pogodbe EGS [101 PDEU]. Sodišče v tej sodbi ugotavlja, da se mora nacionalno sodišče v sporu, v katerem gre za sklicevanje na pravila o konkurenci, vzdržati, kadar Komisija ali nacionalni organ za konkurenco preučujeta isto vsebino (točka 21).
- 12 V sodbi z dne 30. aprila 1986, Asjes in drugi (združene zadeve od 209/84 do 213/84, EU:C:1986:188), je Sodišče presodilo, da „za zračni prevoz na isti podlagi kot za druge vrste prevoza veljajo splošna pravila iz Pogodbe, vključno s pravili o konkurenci“ (točka 45). Prav tako se uporabljata člena 88 in 89 Pogodbe EGS [104 in 105 PDEU], dokler Komisija ne sprejme predpisov na podlagi člena 87 Pogodbe EGS [103 PDEU]. Tako je mogoče ugotoviti kršitve konkurenčnega prava in zlasti morda tudi priznati izjeme na podlagi člena 85(3) Pogodbe EGS [101(3) PDEU].

- 13 Vendar Sodišče opozarja, da nacionalno sodišče ni pristojno za ugotovitev kršitve člena 85 Pogodbe EGS [101 PDEU], če nacionalni organ ali Komisija še nista odločila o zatrjevani kršitvi, ampak še imata možnost, da to storita in torej lahko še odobrita izjemo. Sicer bi bili nekateri sporazumi prepovedani in že po samem zakonu nični, še preden bi obstajala možnost za ugotovitev, ali se za sporazum uporablja člen 85 Pogodbe EGS [101 PDEU] v celoti. To bi bilo v nasprotju z načelom pravne varnosti. V sodbi z dne 11. aprila 1989, Ahmed Saeed Flugreisen in drugi/Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs (zadeva 66/86, EU:C:1989:140), je Sodišče to odločitev potrdilo.
- 14 Predložitveno sodišče iz zgoraj navedenega sklepa, da je nacionalnemu civilnemu sodišču s Pogodbo dana lastna pristojnost za uporabo pravil o konkurenci v sporih med posamezniki. Ta pristojnost ni odvisna od upravnega delovanja pristojnih organov za konkurenco. Na podlagi členov 104 in 105 PDEU je mogoče upravno in civilnopravno delovanje, pri čemer prva oblika delovanja nima prednosti.
- 15 Zaradi tega prekrivanja obstaja tudi tveganje za nasprotujoče si odločitve in pravno negotovost. Prav preprečevanje takih težav je bilo po navedbah predložitvenega sodišča za Sodišče odločilno pri njegovi navedeni odločitvi, da nacionalno sodišče ne more ugotoviti kršitve pravil o konkurenci, dokler bi lahko pristojni organi na podlagi členov 104 in 105 PDEU še vedno odobrili izjemo, bodisi z retroaktivnim učinkom bodisi brez njega. V skladu s tem je Sodišče v zgoraj navedeni sodbi Ahmed Saeed ugotovilo, da je mogoče člen 102 PDEU uporabiti v celoti. S tem členom, ki se nanaša na zlorabo prevladujočega položaja, ni nikoli mogoče odobriti izjeme. Zato nikoli ni treba upoštevati morebitnega sklepa o izvzetju ali kršitve načela pravne varnosti. Po navedbah Sodišča tako prehodna ureditev iz členov 104 in 105 PDEU v tej zvezi torej ne more pomeniti ovire za neposredno uporabo člena 102 PDEU.
- 16 Glede na zgoraj navedeno predložitveno sodišče meni, da v obravnavanem primeru nič ne nasprotuje temu, da nacionalno sodišče uporabi člen 101 PDEU. Zagotovo ne obstaja nevarnost za pravno negotovost, ker tožene stranke v upoštevnem obdobju omejevalnega sporazuma niso zaprosile za izjemo pri nacionalnih organih, pristojnih za konkurenco, ali Komisiji in ker pri teh organih zdaj za to izjemo ne morejo več zaprositi.
- 17 Tudi že samo iz tega, da se je Komisija v sklepu iz leta 2017 izrekla za nepristojno za odločanje o obdobju pred začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003, je razvidno, da je treba nacionalno sodišče šteti za pristojno. Sicer bi zdaj ne obstajal več noben pristojni organ ali nacionalno sodišče, ki bi lahko odločilo o uporabi prepovedi iz člena 101 PDEU za to obdobje. To bi bila nagrada za prikrivanje tedaj sprejetih sporazumov o usklajevanju cen, ki so morda v nasprotju s pravili o konkurenci.
- 18 Predložitveno sodišče nato tudi ugotavlja, da je na podlagi navedene sodne prakse Sodišča pristojno, da (naknadno) razišči o sporazumih, ki so jih sklenili medsebojno povezani letalski prevozniki v obdobjih, navedenih v vprašanju za

predhodno odločanje, za leta iz tretjih držav in vanje. V teh obdobjih se je uporabljal člen 101 PDEU, ker tedaj niso bile odobrene izjeme, zdaj pa takih izjem ni več mogoče odobriti. Zgolj dejstvo, da je bil postopek v zvezi z ugotavljanjem kršitve in odobritvijo izjeme z Uredbo št. 1/2003 spremenjen, ne spremeni ničesar glede uporabe pravil o konkurenci v civilnem postopku.

- 19 Ker ta ugotovitev odstopa od britanske sodne prakse, navedene v točki 10, je treba po mnenju predložitvenega sodišča zaradi enotne uporabe prava predložiti vprašanje za predhodno odločanje. Predložitveno sodišče v tem vprašanju prosi Sodišče tudi, naj z odgovorom odloči o podrednem stališču tožečih strank (glej točki 6 in 7 zgoraj). Strogo gledano to ni nujno, ker je odločitev predložitvenega sodišča v skladu z njihovim primarnim stališčem. Vendar je predložitveno sodišče na predlog tožečih strank in zaradi učinkovitega poteka postopka to stališče vključilo v vprašanje za predhodno odločanje, čeprav ga v predložitveni odločbi natančneje ne obravnava.

DELOVNI DOKUMENT